

ARAŞTIRMA

YAŞLILARA YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ'NİN BİR GRUP ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ ÜZERİNDE TÜRKÇEYE UYARLAMA ÇALIŞMASI

Öz

Giriş: Bu çalışma Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin (Kogan's Scale of Attitudes towards the Elderly) geçerliğini ve güvenilirliği bir grup üniversite öğrencisi üzerinde incelemeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Ölçeğin güvenilirliği ve geçerliğinin belirlenmesi için Türkçe formu, Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversites'i'nin farklı bölümlerinde okuyan 911 öğrenciyi uygulandı. Araştırma kapsamına evrenden seçkisiz olarak alınan öğrencilerin 627'si (%68,8) kadın, 284'ü (%31,2) erkektir. Öğrencilerin yaş ortalaması 21,46 (Ss=2,11) olup, yaşları 18 ile 35 arasında değişmektedir.

Bulgular: Dokuz yüz on bir üniversite öğrencisi üzerinde uygulanan ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik değeri olumlu tutum alt ölçeği için 0.789, olumsuz tutum alt ölçeği için 0.794 ve Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğinin tamamı için 0.840 olarak belirlendi. Geçerlik için yapılan temel bileşenler analizi sonuçları, ölçeğin iki boyutu olduğunu; olumlu tutumlarla ilgili faktöre ait toplam değişkenliği açıklama oranının %16.488, olumsuz tutumlarda ilgili faktöre ait toplam değişkenliği açıklama oranının ise %9.830 ve toplamda % 26.318 olduğunu göstermektedir.

Sonuç: Bir grup üniversite öğrencisi ile yapılan bu çalışma Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yaşlı; Tutum; Öğrenciler.

Veli DUYAN¹
Selahattin GELBAL²

RESEARCH

THE ADAPTATION OF ATTITUDES TOWARDS THE ELDERLY SCALE TO TURKISH WITH A GROUP OF UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

Introduction: The main purpose of this study is to examine the validity and reliability of Kogan's Scale of Attitudes Towards the Elderly with a group of university students.

Materials and Method: In order to examine the validity and reliability of the scale, a Turkish version of the form is administered to 911 students from different departments of Ankara, Gazi and Hacettepe universities. Among the randomly selected sample, 627 students (68.8%) were female and 284 (31.2%) were male. Age of the students ranged from 18 to 35, and the mean age for the sample was 21.46 (2.11).

Results: Cronbach Alpha test, showing the internal consistency of the Kogan's Scale of Attitudes towards the Elderly, was 0.789 for positive attitudes subscale; was 0.794 for negative attitudes subscale and was 0.840 for total scale. Principal component analysis was applied to examine the validity of the scale. The results showed that the scale had two dimensions: total variability of the positive attitudes was 16.488%, and the negative attitudes was 9.830%, and total variability explained by these two dimensions was 26.318%.

Conclusion: The current study conducted on a group of university students shows that Kogan's Scale of Attitudes Towards the Elderly is a valid and reliable scale.

Key Words: Aged; Attitude; Students.

İletişim (Correspondance)

Veli DUYAN
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü ANKARA

Tlf: 0312 319 14 50
e-posta: duyanveli@yahoo.com

Geliş Tarihi: 26/04/2010
(Received)

Kabul Tarihi: 20/12/2010
(Accepted)

¹ Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü ANKARA

² Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitimde Ölçme ve
Değerlendirme Anabilim Dalı ANKARA

GİRİŞ

Yaşam süresinin geç dönemindeki gelişmenin devamını ve bireydeki değişimleri anlatan yaşlılık, kişinin aktif çalışma dönemini tamamlayarak sosyal güvence sisteminin katkısıyla ya da biriktirimleriyle yaşadığı döneme karşılık olarak kullanılmaktadır (1). Demografik verilere göre dünyada yaşlı nüfus giderek artmaktadır. Doğurganlık ve ölüm hızının azalması, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin gelişmesiyle birlikte dünya nüfusu hızla yaşlanmakta (2) ve 2025 yılında 800 milyondan fazla yaşlı insanın olacağı tahmin edilmektedir (3). Dünya nüfusunun yaşlanmasına paralel olarak Türkiye'de de yaşlı nüfus giderek artmaktadır (4). Yaşlılarla ilgili olarak yapılan araştırmaların (5,6) sayıca artış göstermesine rağmen çoğu insan yaşlı kişilere yönelik ayrımcılığın farkında bile değildir.

Yaşlılara yönelik insanların tutumlarının açığa çıkarılması ve insanların yaşlılara yönelik tutumlarının nasıl belirleneceği önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kogan (7) tarafından geliştirilen Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği (Attitudes towards the Elderly Scale) insanların yaşlılara yönelik tutumlarını değerlendirmeye olanak sağlamaktadır. Türkiye'de insanların yaşlılara yönelik tutumlarını güvenilir ve geçerli bir biçimde ortaya koyacak bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu nedenle Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının bu gereksinimi büyük ölçüde karşılayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı Kogan (7) tarafından geliştirilmiş olan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin (Attitudes towards the Elderly Scale) bir grup üniversite öğrencisi üzerinde uyarlamasını yapmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde yaşlılara yönelik tutum ölçeği, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği Kogan (7) tarafından insanların yaşlılara yönelik tutumlarını ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nde 17 olumsuz ve 17 olumlu olmak üzere toplam 34 madde bulunmaktadır ve bu ölçme aracı insanların yaşlılara yönelik tutumlarını değerlendirmek için düzenlenen kendi kendini bildirim tarzında bir değerlendirme aracıdır. Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği yaşlılara yönelik olumlu ve olumsuz tutumları yansıtan 34 maddeden oluşan iki boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçekte yer

alan ilk 17 madde olumsuz tutum alt ölçeğine aittir. Ölçeğin 18-34 arasında yer alan maddeleri ise olumlu tutum alt ölçeğine aittir. Yaşlılara yönelik olumlu tutumlar alt ölçeğinden alınan yüksek ve yaşlılara yönelik olumsuz tutumlar alt ölçeğinden alınan düşük puanlar yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, biraz katılmıyorum, biraz katılıyorum, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde 6'li Likert tipindedir ve sıralanan kategoriler 1, 2, 3, 5, 6 ve 7 olarak puanlanmaktadır. Olumsuz tutumları gösteren ifadelerin puanlaması tersten hesaplanmaktadır. Dolayısıyla her bir alt ölçekten alınabilecek puanlar 17-119 ve Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nden 34-238 arasında değişmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri öğrencilerin sınıflarında toplandı. Öğrencilere araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verildi. Araştırmaya katılmanın isteğe bağlı olduğu ve herhangi bir zorunluluk olmadığı anlatıldı. Araştırmanın sadece bilimsel amaçla yapıldığı, bu nedenle kimlik bilgilerine gereksinim olmadığı ifade edildi. Verilerin toplanması yaklaşık olarak 30 dakika sürdü. Eksik ya da hatalı doldurulmuş form olup olmadığı kontrol edildi ve çalışmaya katıldıkları için öğrencilere teşekkür edilerek veri toplama süreci sonlandırıldı.

Verilerin Çözümlemesi

Elde edilen veriler amaç doğrultusunda uygun tekniklerle analiz edildi. Araştırma verileri ölçeğin güvenilirliğini hesaplamada iç tutarlılık ölçüsü olan cronbach alpha katsayısına bakıldı. Madde puanlarının ölçek puanlarıyla uyumu için Spearman sıra farkları korelasyon tekniği kullanıldı. Bu korelasyon katsayısı her bir maddenin yaşlılara yönelik olumlu ve olumsuz tutuma sahip bireyleri ayırma indeksi olarak kullanıldı.

Ölçeğin dil geçerliği için çeviri ve ters çeviri tekniği kullanıldı ve ölçeğin Türkçeye çevrilen hali ile orijinal hali iki hafta arayla her iki dili de iyi derecede bilen bir gruba uygulandı ve her iki uygulamadan alınan puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplandı. Ölçeğin yapı geçerliği için iki ayrı örneklem üzerinden açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapıldı.

BULGULAR

Çalışma Grubu

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğinin Türkçe uyarlaması çalışmasının yapıldığı gruba ilişkin bilgiler Tablo 1'dedir.

Tablo 1— Çalışma Grubunu Tanıtıcı Bilgiler (N=911)

Tanıtıcı Bilgiler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	627	68.8
Erkek	284	31.2
Yaş*		
18	30	3.3
19	122	13.4
20	155	17.0
21	193	21.2
22	185	20.3
23	115	12.6
24 ve üzeri	111	12.2
Sınıf		
1	229	25.1
2	158	17.3
3	242	26.6
4	282	31.0
En Uzun Süreyle Yaşadığı Yer		
Köy	80	8.8
Kasaba	40	4.4
İlçe	251	27.6
İl	540	59.3

*Ort.=21,46; Ss=2,11; En küçük=18; En büyük = 35.

Ölçeğin güvenilirliği ve geçerliğinin belirlenmesi için Türkçe formu, Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde okuyan 911 öğrenciyeye uygulandı. Bu öğrencilerin 627'si (%68.8) kadın, 284'ü (%31.2) erkektir. Öğrencilerin yaş ortalaması 21.46 (2.11) olup, yaşları 18 ile 35 arasında değişmektedir. Öğrencilerin 229'u (%25.1) birinci sınıfta, 158'i (%17.3) ikinci sınıfta, 242'si (%26.6) üçüncü sınıfta ve 282'si (%31.0) dördüncü sınıfta okumaktadır. Araştırma kapsamına evrenden seçkisiz olarak alınan öğrencilerin en uzun süreyle yaşadığı yer sırasıyla köy (80; %8,8), kasaba (40; %4.4), ilçe (251; %27.6) ve il (540; %59.3)'dir.

Güvenirlilik

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin olumlu ve olumsuz tutum alt boyutlarına ilişkin olarak Cronbach Alpha katsayısı ile hesaplanan güvenirlilik analizi sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin bütününe ve alt boyutlarına ait iç tutarlılık ölçüsü olarak hesaplanan güvenirlilik katsayılarının istenilen düzeyde olduğu, dolayısıyla ölçeğin

Tablo 2— Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğine Ait Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Ölçeğin Boyutları	Soru Sayısı	Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı
Olumlu Tutum	17	0.789
Olumsuz Tutum	17	0.794
Toplam	34	0.840

tamamının ve alt boyutlarının güvenirliliğinin sağlandığı ifade edilebilir. Ölçeği oluşturan maddelerin özellikleri ve faktör analizi sonuçları Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin madde-test korelasyonları (madde ayırıcılıkları) ile faktör yükleri bulunmaktadır. Madde ayırıcılık indeksleri genellikle yüksek görülmektedir (Madde-test puan korelasyonları olumsuz tutumlar için 0.301 ile 0.639; olumlu tutumlar için 0.317 ile 0.573 arasında değişmektedir). Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin iki ana alt boyutunda yer alan soruların tamamı doğrulayıcı faktör analizine alındı, uyum indekslerinin istenilen düzeyde olması nedeniyle alt boyutu oluşturan sorular ilgili örtük özelliği ölçtüğü kabul edildi.

Geçerlilik

Dil Geçerliği: Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin dil geçerliğini belirlemek amacıyla aşağıdaki işlemler yapıldı: Orijinali İngilizce olan Attitudes towards the Elderly Scale, Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde akademisyen olan beş kişiye Türkçe çevirisi yaptırıldı. Daha sonra bu çeviriler bir araya getirilerek hepsinin ortak yönleri arandı ve farklılık gösteren ifadeler, çeviri yapan kişiler ile görüşülerek ortak bir cümle haline getirildi. Uzman görüşüne dayanarak oluşturulan Türkçe formu, öncekinden farklı dört kişi tarafından tekrar İngilizce'ye çevrildi. Ölçeğin orijinal hali ile tekrar İngilizce'ye çevrilen hali öncekinden farklı dört akademisyene (Ankara Üniversitesi 2 ve Hacettepe Üniversitesi 2) inceltilerilerek, ikisi arasında farklılığın olmadığı yönünde ortak görüşe varıldı. Uzman görüşü referans alınarak elde edilen ölçeğin Türkçe formu ile İngilizce formunun aynı anlamı ifade edip etmediğini, uygulamada görebilmek açısından, iyi derecede İngilizce bilgisine sahip 45 kişiye iki hafta arayla uygulandı ve her iki ölçekten alınan puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı 0.94 ($p < 0.0001$) olarak bulundu. Elde edilen korelasyon katsayısına ve uzman görüşlerine bakılarak ölçeğin çeviri açısından paralellik sağlandığı kabul edildi.

Tablo 3— Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Göre Maddelerin Özellikleri

Sorular	Rs	Faktör Yükleri
N01 Yaşlılar özel konutlarda yaşamalılmalıdır.	.367	.376
N02 Yaşlılar farklıdır.	.394	.417
N03 Yaşlılar değişmez.	.501	.437
N04 Yaşlılar emekli olunca, işten elini eteğini çeker.	.441	.403
N05 Yaşlıların evleri bakımsızdır.	.517	.472
N06 Bilgelik, yaşın ilerlemesiyle oluşmaz.	.307	.289
N07 Yaşlıların toplumda aşırı nüfuzu vardır.	.301	.298
N08 Yaşlılar diğer insanların kendini rahatsız hissetmesine neden olur.	.558	.561
N09 Yaşlılar hikâyeleri ile insanları bunaltır.	.566	.551
N10 Yaşlılar her zaman başkalarının işine karışır.	.639	.618
N11 Yaşlıların rahatsız edici hataları vardır.	.593	.532
1N2 Yaşlıların yaşadıkları çevre üzerinde olumsuz etkileri vardır.	.538	.547
N13 Yaşlılar birbirine çok benzer.	.466	.449
N14 Yaşlılar pasaklıdır.	.528	.560
N15 Yaşlılar sınırlı, huysuz ve memnuniyetsizdir.	.578	.588
N16 Yaşlılar gençlerden yakınıdır.	.465	.464
N17 Yaşlıların aşırı sevgi talepleri vardır.	.384	.450
P01 Yaşlılar gençlerle iç içe yaşamalılmalıdır.	.542	.464
P02 Yaşlılar herhangi bir kimseden farklı değildir.	.492	.363
P03 Yaşlılar yeni şeylere uyum sağlayabilir.	.572	.526
P04 Yaşlılar güçleri yettiği sürece çalışmayı tercih eder.	.475	.558
P05 Yaşlıların temiz ve göz alıcı evleri vardır.	.487	.477
P06 Yaşlılar ilerleyen yaşla birlikte daha da bilgeleşir.	.503	.485
P07 Yaşlılar toplumda daha fazla güce sahip olmalıdır.	.515	.584
P08 Yaşlılarla birlikte olmak huzur vericidir.	.558	.646
P09 Yaşlıların geçmişlerinden söz etmeleri hoş bir şeydir.	.480	.541
P10 Yaşlılar sadece kendi işleriyle meşgul olur.	.340	.281
P11 Yaşlıların hataları gençlerinkinden farklı değildir.	.348	.289
1P2 Yaşlılarla iç içe olan bir çevre güzeldir.	.567	.624
P13 Yaşlılar birbirlerinden farklıdır.	.357	.317
P14 Yaşlılar temiz ve düzenlidir.	.538	.602
P15 Yaşlılar neşeli, uzlaşmacı ve esprilidir.	.573	.637
P16 Yaşlılar gençlerden nadiren yakınırlar.	.423	.339
P17 Yaşlılar sevgiye başkalarından daha fazla gereksinim duymaz.	.317	.247

Rs: Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı.

Yapı Geçerliği: Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapıldı. Toplam 911 uygulama rastgele (random) olarak ikiye ayrıldı, birinci gruba açıklayıcı faktör analizi, ikinci gruba da doğrulayıcı faktör analizi uygulandı. İki uygulamanın tutarlı sonuçlar vermesi nedeniyle ölçeğin yapı geçerliğini desteklediği görüldü.

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin "olumsuz tutumlar" ve "olumlu tutumlar" olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Faktör analizi yapılan ölçeğin uygulandığı örneklemin yeterliliği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett sonu-

cuna bakıldı. Buna göre KMO değeri 0.815 ve Bartlett ki-kare değeri 3420.932 (p=0.0001) olarak hesaplandı. Açıklayıcı faktör analizi ile orijinal ölçekte olan "olumsuz tutumlar" ve "olumlu tutumlar" boyutlarının uyumlu olup olmadığına bakıldı. Bu nedenle varimax döndürme yöntemi kullanılarak maddeler iki faktöre göre sınırlandırıldı ve orijinal ölçekteki gruplandırma elde edildi. Faktör analizine alınan 34 maddenin özdeğerleri (Eigenvalue) ve varyansın açıklanan yüzdeleri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4— Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği Maddelerinin Özdeğerleri ve Açıklanan Yüzdeleri

Bileşenler	Özdeğer	Açıklanan Varyans (Değişkenlik) %
Olumlu Tutumlar	5.606	16.488
Olumsuz Tutumlar	3.342	09.830
Toplam		26.318
KMO=0.815	Bartlett ki-kare=	p < 0.0001
	3420.932	

Tablo 4 incelendiğinde iki boyuttaki özdeğerlerin birincisinde 5.606 ve diğesinde de 3.342 olduğu görülmektedir. Toplam varyansın açıklanma yüzdesi incelendiğinde birinci boyutun %16.488 ve ikinci boyutun da %09.318, toplamda ise %26.318 olduğu görülmektedir. Bu toplamın istatistiksel olarak %67'den büyük olması amaçlanır; yine de elde edilen bu sonuçlar Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin temel iki boyutunu gösterdiğine işaret olarak yorumlanabilir.

Ölçeğin ölçmek istediği yapıyı ölçüp ölçmediğine ikinci örneklem ile doğrulayıcı faktör analizi yapıldı. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin sonuçlar Şekil 1'de yer almaktadır.

Doğrulayıcı faktör analizi ile model-veri uyumuna ilişkin hesaplanan istatistiklerden en sık kullanılanları ki-kare (χ^2), χ^2/sd , Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Root Mean Square Residual (RMR), Goodness of Fit Index (GFI) ve Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)'dir. Hesaplanan χ^2/df oranının 5'ten küçük olması, GFI ve AGFI değerlerinin 0.90'dan yüksek olması, RMR ve RMSEA değerlerinin ise 0.05'den düşük çıkması model veri uyumunu göstermektedir (8). Bununla birlikte, GFI'nin 0.85 den, AGFI'nin 0.80'den büyük çıkması, RMR ve RMSEA değerlerinin 0.10'dan düşük çıkması model veri uyumu için alt sınır olarak kabul edilmektedir (9,10).

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının uyumuna ilişkin istatistikler Tablo 5'te yer almaktadır.

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin kuramsal yapısına ilişkin kurulan model Şekil 1'de görülmektedir. Kurulan bu modellerin uygunluğuna ilişkin yapılan doğrulayıcı faktör analizinden (Confirmatory Factor Analysis) elde edilen uyum indeks sonuçlarına göre, model ve veri arasındaki uyum yük-

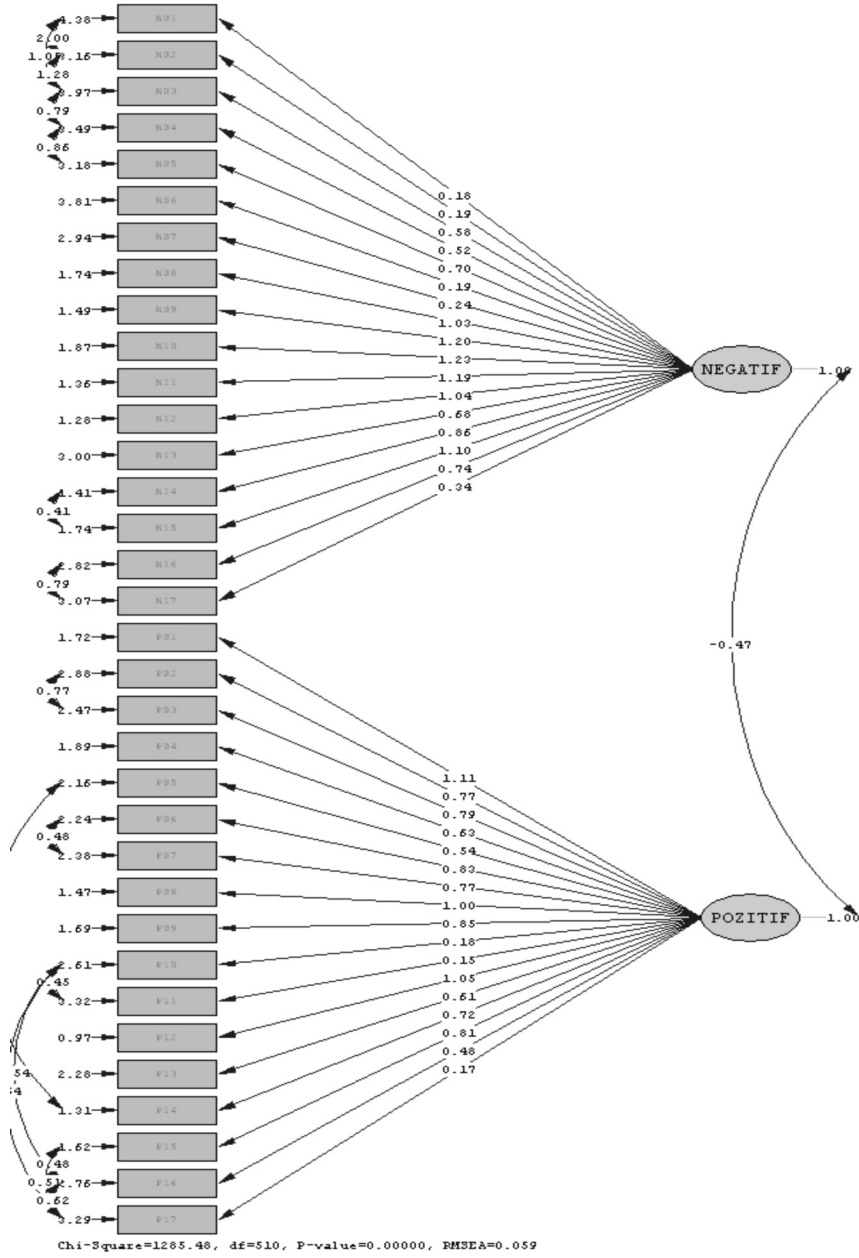
sek olduğu söylenebilir. Ki-kare değeri manidar bulunmuş olmasına rağmen bu sonuç modeldeki parametre fazla olduğundan beklenen bir durumdur. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine olan bağımlılığını düzeltmek için bu değer serbestlik derecesine bölüldüğünde, elde edilen sonuç model-veri uyumuna işaret etmektedir. Buna ek olarak yine model-veri uyumu göstergelerinden olan GFI (0.85) ve NFI (0.85) değerlerinin 0.90'a yakın olması ve AGFI (0.83) değerinin de 0.80 ve üzerinde olması da model veri uyumunun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, örneklemden bağımsız olarak SRMR değerinin olasılığını veren uyum indeksi IFI değerinin 0.91 düzeyinde olması model veri uyumuna işaret etmektedir. Modelin standartlaştırılmış hatalarına ilişkin model uyumunu veren SRMR (0.067) değerinin 0.08'den küçük (11) olması da modelle veri uyumunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık RMSEA (0.059) değerinin 0.05'e yakın (11) olması ve RMSEA değerinin %90 olasılıklı güven aralığı 0.05 değerini kapsadığından model veri uyumunun olduğunu göstermektedir. Model – veri uyumuna ilişkin değerlerin tamamı dikkate alındığında kurulan modelin veriyle uyumlu olduğu, bu nedenle Ölçeğin yapısal geçerliğe sahip olduğu söylenebilir. Ölçeği oluşturan maddeler Yaşlılara Yönelik Tutum belirleme örtük değişkenini ölçebildiği kabul edilebilir görülmektedir.

Bu çalışmada Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin uyarlanması Ankara'da bulunan üç devlet üniversitesinde okuyan öğrenciler üzerinde yapıldı. Öncelikle Yaşlılara Yönelik Tutum kavramlarına açıklık getirilmeye çalışıldı. Bu bağlamda Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin yaşlılara yönelik olumlu tutumlar ve olumsuz tutumlar olmak üzere iki boyutuna yer verildi. Kogan (7) tarafından geliştirilen Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği, insanların yaşlılara yönelik tutumlarını ölçmek için geliştirilmiş kendi kendini bildirim tarzında bir değerlendirme aracıdır.

Ölçeğin uyarlanması orijinal çalışmada olduğu gibi üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirildi. 34 maddeden oluşan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği iki boyutlu bir ölçme aracı olup Ölçekte yer alan maddelerin yarısı yaşlılara yönelik "olumlu" yarısı da "olumsuz" tutumlar ile ilgilidir. Ölçeğin olumlu alt boyutundan alınan yüksek puanlar ve olumsuz alt boyutundan alınan düşük puanlar insanların yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 5— Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği İçin Uyum İyiliği Testlerine (Goodness-of-Fit Indices) İlişkin Değerler

Ki-kare	Sd	p	GFI	NFI	AGFI	IFI	SRMR	RMSEA	90% C.I. RMSEA
1213.98	510	p < .05	0.85	0.85	0.83	0.91	0.067	0.059	0.055–0.063

Şekil 1— Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'ne uygulanan doğrulayıcı faktör analizi diyagramı.

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin olumlu ve olumsuz alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizi Cronbach Alpha katsayısı ile hesaplandı. Bu katsayılar olumlu tutumlar alt ölçeği için 0.789 ve olumsuz tutumlar alt ölçeği için 0.794 olarak belirlendi. Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin madde-test

puan korelasyonları ölçeğin tamamında 0.301 ile 0.639 arasında değiştiği saptandı.

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin dil geçerliği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplandı ve 0.94 ($p=0.000$) olarak bulundu. Yapı geçerliğini belirlemek

amacıyla da açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapıldı. Yapılan açıklayıcı varyans analizinde toplam açıklanan varyansın %26.342 düzeyinde hesaplandı ve doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen uyum istatistiklerinin kabul edilebilir düzeyde olması nedeniyle ölçek yapı geçerliliğine sahiptir.

TARTIŞMA

Yaşlılara karşı olumsuz ve ayrımcı tutumlar modern toplumlarda geleneksel toplumlara oranla çok daha fazladır (12). Gelişmiş ülkelerde yaşlanma ve yaşlılara yönelik tutumlar konusunda yapılmış çalışmalar (13-16) bulunmakta ve bu çalışmalar giderek artma eğilimindedir. İnsanların, yaşlanma hakkında pek çok önyargısının olduğu, yaşlıların büyük çoğunluğunun ekonomik güvenceden yoksun, yalnız, çok fazla sağlık problemi yaşayan ve fiziksel ve zihinsel güçlerinin zayıf olduğuna inandıklarını (17) göstermektedir. İnsanlar yaşlandıkları zaman yaşlanmaya bağlı olarak özgürlüklerinin kısıtlanacağı ve pek çok zorluk yaşayacakları düşüncesindedir. Bu durum insanların yaşlanmaya karşı önyargı geliştirmelerine, yaşlılara karşı olumsuz tutum beslemelerine neden olmaktadır. Yaşlanmaya karşı oluşan olumsuz tutumların, sağlık bakımı veren çeşitli meslek elemanları tarafından da benimsendiği gözlenmektedir. Yaşlı hastalar tanımlanırken internler ve bakım verenler tarafından aşağılayıcı bir terim olan "acı kimse (crocks)" terimini kullanılmakta, hemşirelerin büyük bir bölümü yaşlı hastalar yerine genç hastalarla çalışmayı tercih etmektedir (18,19). Bu konuda Kulakçı (19) tarafından hemşirelik bölümü öğrencileri üzerinde yapılan araştırmanın bulguları, dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre yaşlanma ve yaşlılığa yönelik daha olumlu düşünce ve görüşlere sahip olduklarını ve gençlerin yaşlıları geçmişle sınırlanmış ve tatsız kişiler olarak gördüklerini ortaya koymaktadır.

Happell (17) ve Lookinland ve Anson (18)'a göre gençler yaşlılara karşı daha fazla pozitif tutumlar besleyebilseydi, yaşlılara yönelik hizmetlerdeki kalite gün geçtikçe daha iyiye doğru gidebilirdi. Üniversiteler gençlerin yaşlılara karşı olumlu tutumlarını güçlendirecekleri yerlerdir. Benzer şekilde gençlerin yaşlanma konulu eğitimler almaları ile birlikte yaşlanma ve yaşlılara karşı tutumlarda pozitif yönde bir değişim yaşanmaktadır (20,21).

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'ni oluşturan maddelerin istendik özelliklerde olması, Ölçeğin güvenilirliğinin ve geçerliğinin kabul edilebilir düzeyde olması, bu Ölçeğin Türkiye'de üniversite öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarını belirleme kullanılabileceğini, ayrıca Ölçeğin bu özellikleri-

nin orijinal haliyle benzerlik göstermesi, Türkçe formunun Türkiye'de kullanılabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, ölçeğin hem açıklayıcı faktör analizi hem de doğrulayıcı faktör analizi sonuçları yapı geçerliği konusunda kimi sorunların olabileceğinin ipuçlarını vermektedir. Bu nedenle geçerlik ve güvenilirlik için destekleyici çalışmaların yapılmasına gereksinim vardır. Ayrıca, sonuçların yorumlanmasında bu durum gözden kaçırılmamalıdır. Belirtilen sınırlılıklar içerisinde, ölçek yaşlılara yönelik tutumlar bakımından bireysel farklılıkları, grupsal farklılıkları belirlemek için bir değerlendirme aracı olarak kullanılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Ölçekten mesleki uygulamaların (bireyle çalışma, grupla çalışma gibi) yaşlılara yönelik tutumlar üzerindeki etkililiğini değerlendirebilmek amacıyla da yararlanılabilir.

KAYNAKLAR

1. Gökçe-Kutsal Y, Aydın E, Güç MO, Güler Ç. Panel: Geriatri. Hacettepe Tıp Dergisi 2000;31:40-58.
2. Konak A, Çiğdem Y. Yaşlılık olgusu. Sivas huzurevi örneği. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2005;29:23-63.
3. Dünya Sağlık Raporu. 21. Yüzyılda Yaşam - Herkes İçin Bir Vizyon, Cenevre, 1998, pp 117-22.
4. Akgün S, Bakar C, Budakoğlu İ. Dünyada ve Türkiye'de yaşlı nüfus eğilimi, sorunları ve iyileştirme önerileri. Turkish Journal of Geriatrics 2004;7:105-10.
5. Akça F, Şahin G. Huzurevinde yaşayan yaşlılar ile aile ortamında yaşayan yaşlıların psikolojik belirtilerinin yaşam kalitesi üzerine etkisinin incelenmesi. Turkish Journal of Geriatrics 2008;11:190-9.
6. Çalıştır B, Dereli F, Ayan H, Cantürk A. Muğla il merkezinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam kalitelerinin incelenmesi. Turkish Journal of Geriatrics 2006;9:30-3.
7. Kogan N. Attitudes toward old people: the development of a scale and an examination of correlates. J Abnorm Soc Psychol 1961;64:44-54. (PMID:14457779).
8. Marsh HW, Hocevar D. A new more powerful approach to multitrait-multimethod analyses: Application of second-order confirmatory factor analysis. Journal of Applied Psychology 1988;73:107-17.
9. Anderson JC, Gerbing DW. The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. Psychometrika 1984;49:155-73.
10. Cole DA. Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. Journal of Consulting and Clinical Psychology 1987;55:1019-31.
11. Hu LT, Bentler P. Cut-off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. Structural Equation Modeling 1999;6:1-55.

12. Lee Y. Measures of Student Attitudes on Aging. *Educational Gerontology* 2009;35:121-34.
13. Hawkins MJ. College Students' Attitudes Toward Elderly Persons. *Educational Gerontology* 1996;22:271-9.
14. Cottle RN, Glover RJ. Combating ageism: change in student knowledge and attitudes regarding aging. *Educational Gerontology* 2007;33:501-12.
15. Trucman J, Lorge I. Attitudes toward old people. *Journal of Social Psychology* 1953;37:249-60.
16. Angiullo L, Whitbourne KS, Powers C. The effects of instruction and experience on college students' attitudes toward the elderly. *Educational Gerontology* 1996;22:483-95.
17. Happell B. Nursing home employment for nursing students: Valuable experience or a harsh deterrent? *Journal of Advanced Nursing* 2002;39:529-36.
18. Lookinland S, Anson K. Perpetuation of ageist attitudes among present and future health care personnel: Implications for elder care. *Journal of Advanced Nursing* 1995;21:47-56.
19. Kulakçı H. Hemşirelik Lisans Programı Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Düşüncelerinin ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *DEUHYO ED* 2010;3:15-22.
20. O'Hanlon AM, Brookover BC. Assessing changes in attitudes about aging: Personal reflections and a standardized measure. *Educational Gerontology* 2002;28:711-25.
21. Knapp JL, Stubblefield P. Assessing student's knowledge of the aging process. *Education* 1999;119:135-41.